

Motto:

„Nebud'te nešťastná, Vy, která jste dala život děčku s rozštěpem. Není to hanba, je to jen náhoda vývoje, omyl přírody; vada se dá dnes dobře napravit. Máte plnou naději, že se z Vašeho děčka stane hodnotný člen společnosti.“

*Akademik František Burian
Zakladatel české plastické chirurgie*

ROZŠTĚPY RTU A PATRA:

Rozštěpy patří mezi nejčastější vrozené vývojové vady ve tváři a zároveň jsou považovány za jedny z nejnápadnějších. Jde o rozpolcení rtu, čelisti nebo patra v různém rozsahu. Na rozdíl od jiných závažných vrozených vad jsou rozštěpy operativně řešitelné.

Rozštěp rtu – vzniká nedokonalým spojením primárního patra

Rozštěp patra – vzniká nedokonalým spojením sekundárního patra

PŘÍČINY VZNIKU:

Definovat přesnou příčinu vzniku rozštěpu je obtížné. Jde o multifaktoriální proces, na jehož vzniku se asi z 20 % podílí genetická predispozice, z 10 % vlivy zevního prostředí (onemocnění matky, rentgenové záření apod.) a ve zbývajících 70 % případů se příčina vzniku rozštěpu nezjistí.

Předpokládá se, že příčinami vadného vývoje embrya v počátcích těhotenství mohou být:

- toxické látky, léky
- infekce a viry provázené zvýšenou teplotou (chřipka, spála, toxoplazmóza)
- chronické onemocnění matky (např. cukrovka)
- abnormality těhotenství
- nedostatek nebo nadbytek některých vitamínů (hlavně vysoké dávky vitamínu A)
- alkohol, kouření apod.

Svoji roli hraje také věk rodičů. Riziko výskytu stoupá s věkem otce, a také pokud mají oba rodiče více než 30 let. Co se týká pohlaví, s rozštěpy rtu se rodí častěji chlapci.

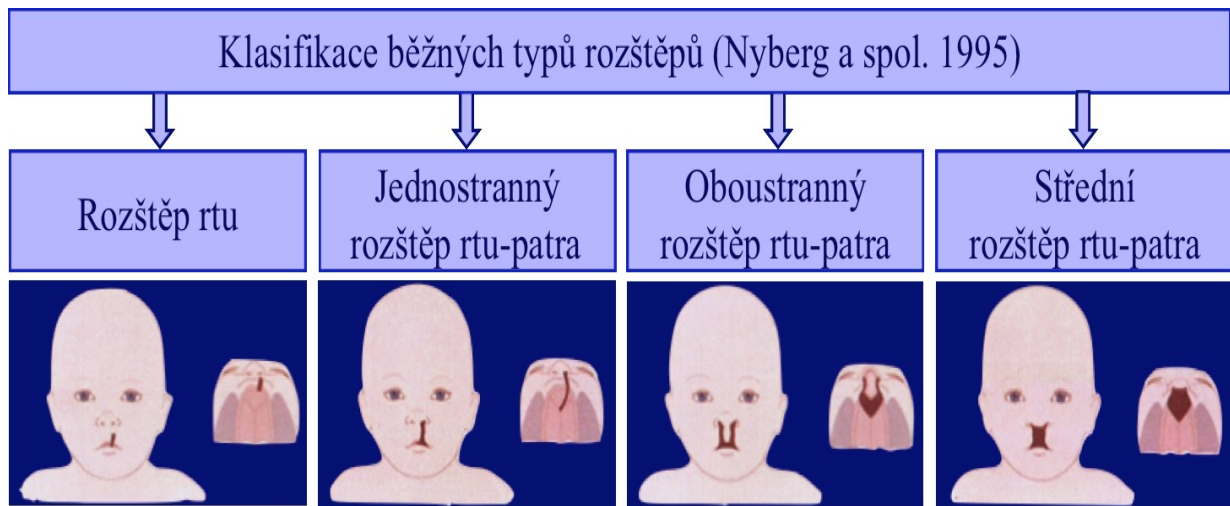
PRENATÁLNÍ DIAGNOSTIKA

Rozštěpovou vadu je možno určit pomocí ultrazvuku již asi ve 12. týdnu těhotenství. Jakmile se zjistí, že dítě tuto vadu má, je gravidní žena odeslána do rozštěpového centra k první konzultaci.

Už během těhotenství jsou rodiče připravováni na vážnou skutečnost, před kterou stojí. Mají možnost obeznámit se s projevy uvedené vady, s možnostmi léčby, s výsledky operací a také jsou upozorněni na potíže s příjmem potravy u takto postižených dětí.

KLASIFIKACE:

- Anatomická klasifikace:
- Rozštěpy rtu (jednostranné/oboustranné)
- Rozštěpy rtu a čelisti (j/o)
- Rozštěpy rtu, čelisti a tvrdého patra (j/o)
- Rozštěpy rtu, čelisti, tvrdého i měkkého patra (j/o)
- Izolované rozštěpy tvrdého patra (j/o)
- Izolované rozštěpy měkkého patra
- Izolované rozštěpy celého - tvrdého i měkkého

KOJENÍ DĚTÍ:

- Většinou hlavní problém
- Míra patologického průběhu sání se odvíjí od typu rozštěpové vady
- Defekt rtu- většinou nečiní problém, rozštěp se vyplní prsní tkání
- Defekt patra- oronazální komunikace – nevytvoří se dostatečný podtlak k sání mléka

ASISTOVANÉ KRMENÍ:

Provádí se pomocí kojenecké láhve

- Savička dle Habermana

- Cleft lip and palate nurser
- Pigeon cleft palate nurser
- Další metody krmení:
- Pomocí stříkačky, cévky, kapátka, lžičky...

CO JE DŮLEŽITÉ PŘI KRMENÍ:

V zásadě platí, že dítě s rozštěpem může přijímat stejnou potravu jako dítě bez rozštěpu, avšak v převážné většině případů krmení trvá podstatně déle a vyžaduje určitou zručnost. Budete-li se snažit kojit dítě s rozštěpem rtu, musíte se snažit přitisknout prs tak, aby vyplnil rozštěpovou mezeru ve rtu. Má-li dítě rozštěp patra, musí být při krmení v polosedě. Děti s rozštěpem patra nemohou vytvořit správný podtlak v dutině ústní, aby nasály mléko. Krmíte-li z lahvičky, snažte se krmit odstříkaným mlékem. Savička /dudlík/ na lahvi by měla být měkká s větším otvorem (ne tak velkým, aby při obrácení lahve dnem vzhůru mlékoplynně vytékalo ven).

PÉČE O DĚTI S ROZŠTĚPEM RTU A PATRA

V ČR pracují dvě rozštěpová centra – v Praze a v Brně. Zahrnují péči chirurgickou, ortodontickou, foniatrickou a spolupracují s odborníky z oboru antropologie, genetiky, stomatochirurgie, stomatologie a protetiky. Sledování dětí s rozštěpem začíná ihned po narození. Následuje chirurgická léčba ve věku asi 3 měsíců, kdy se operuje rozštěp rtu, ve věku 6 měsíců se nejčastěji operuje rozštěp patra.

Cílem léčby a operací je dosažení co nejlepšího estetického výsledku, aby byl rozštěp po rekonstrukci co nejméně nápadný, a také dosažení co nejlepšího funkčního výsledku, hlavně co se týká kvality řeči. Na dobrém výsledku se podílí celá řada odborníků, nejen plastický chirurg, ale také pediatr, stomatolog, stomatochirurg, čelistní ortoped, otorinolaryngolog, logoped, foniatr a další.

OPERACE ROZŠTĚPU RTU

Přerušení špatného úponu tkáně rtu v místě rozštěpu a následnou korekci do anatomicky vhodné polohy a vzájemné spojení v místě přerušení

Cílem operace je dostat všechny vrstvy tkáně do anatomicky přiměřené polohy. Ret se rekonstruuje ve vrstvách – vnitřní sliznice, sval a vnější vrstva – kůže. Výsledkem operace by měl být ret, na kterém je červeň bez schodovité deformace, vnitřní strana rtu je dostatečně hluboká, jizva na rtu je souběžná s úrovní hrany filtru jako na zdravé straně, křídlo nosu se zaoblí a spodek nosu se uzavře.

- **Operace patra** se provádí mezi 9. a 12. měsícem.

U dětí s rozštěpem měkkého patra operujeme v 9 měsících, jedná-li se o celkový rozštěp operujeme ve 12 měsících. Celkové oboustranné rozštěpy, u kterých probíhá předoperační příprava, operujeme mezi 12. a 18. měsícem. Jde o náročnější operaci než je operace rtu. Hlavním důvodem pro uzavěr patra je správný nácvik řeči.

Přijetí je opět den před operací, bezprostředně po operaci je dítě na JIP, pobyt v nemocnici trvá mezi 10-14 dny.

Operace patra se provádí se před začátkem vývoje řeči, aby dítě nezískalo žádné řečové zlovyky vyplývající ze samotné vady, které se pak velmi těžce napravují. Operuje se asi v 6.–9. měsíci věku dítěte.

Při operaci je přerušena část ve středové čáře – v oblasti měkkého patra, tedy ve svalové části, a také na tvrdém patře, kde je přerušena část patrových kostí. Patrové svaly se upínají nesprávně, a tím neplní svou funkci, proto se potrava automaticky dostává i do nosu.

Cílem operace je uzavřít štěrbinu rozštěpu patra vlastní tkání ze stran, rekonstruovat patrové svaly tak, aby měly správný průběh a spojily se ve středové linii.

- **U rozštěpů čelisti** se operace provádí po dohodě s ortodontistou mezi 8.-12. rokem v závislosti na prořezávání stálých zubů. V tomto případě se uzavírá štěrbinu v horní čelisti kostní dřeví, která se odebírá z kosti kyčelní.

Další operace, jako jsou úpravy jizev nebo korekce tvaru nosu a rtu, jsou prováděny v případě potřeby především v době dospívání a dospělosti.

- ⊙ 3 měsíce- rekonstrukce rtu
- ⊙ 6-9 měsíců- rekonstrukce patra
- ⊙ 2,5 roku- foniatrická, logopedická péče, úprava chrupavčité části nosu
- ⊙ 6 roků- ortodontická léčba smíšeného chrupu
- ⊙ 12 roků- ortodontická léčba adolescentního chrupu
- ⊙ 16 roků- úprava kostěné části nosu
- ⊙ Dospělost- doplňující operace

CO JE DŮLEŽITÉ PŘED OPERACÍ:

Každá operace je pro dítě zátěží. Proto by mělo být dítě zcela zdravé.

Doporučuje se kontrola krevního obrazu po šestinedělí před plánovanou operací rtu, aby se případné nízké hodnoty krevního obrazu daly upravit podáváním železa. Před operací patra je nutné dítě doma připravit na pobyt v nemocnici. Pokud je dítě krmeno nějakou speciální stravou, je nutné vzít je s sebou do nemocnice.

CO JE NUTNO DODRŽET:

- nedovolit dítěti cucat prsty a dávat dudlíka – již prvotní postižení horní čelisti by se dále zhoršovalo
- dbát na správnou výživu dítěte
- vyvarovat se styku s nemocnými dětmi, aby operace mohla být provedena v navrženém Vhodném termínu

NEJČASTĚJŠÍ PROBLÉMY:

- Dítě může mít problémy a potíže s mluvením.

Jestliže má dítě postiženo pouze ret, pravděpodobně potíže s mluvením mít nebude. Jestliže má ale postiženo patro, a zůstalo by neuzavřeno, problémy se vyskytnou. Vyznačují se tzv. samohláskovou řečí, kdy dítě není schopno vyslovit hlásky jako č, k, b, p, t, a nasalitou, protože část vzduchu uniká přes nos ven. Proto je důležitý nácvik řeči s logopedem od počátku a uzávěr patra v raném věku.

- Budou dítěti růst správně zuby?

V případě izolovaného rozštěpu rtu nebo patra nemusí být růst zubů u dítěte postižen, přesto jsou všechny děti pod soustavnou ortodontickou kontrolou, aby případné vady byly včas podchyceny. Pokud je rozštěpem postižena i čelist, je intenzivní péče zubních specialistů – ortodontistů, nezbytná.

- Může být dítě mentálně postižené?

V případě, že je rozštěp součástí nějakého syndromu, může se vyskytnout i mentální postižení.